

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Лісніченка Дмитра Вікторовича

на дисертацію Гунченко Дар'ї Ігорівни

**«ОБРАННЯ, ЗМІНА, СКАСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ СТОРОНИ ЗАХИСТУ»,**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Одним із фундаментальних завдань кримінального провадження, закріплених у кримінальному процесуальному законодавстві, є всебічна та беззаперечна охорона прав, свобод та законних інтересів усіх учасників процесу. Цей принцип покликаний слугувати гарантом того, що жодна особа, незалежно від її процесуального статусу, не буде піддана необґрунтованому примусу з боку органів влади. Акцентування на визначених завданнях кримінального провадження стимулювало формування нових наукових напрямків, спрямованих на комплексне вивчення діяльності сторони захисту, її правового статусу та гарантій. Проте, попри зростаючий інтерес до цієї проблематики, вона й досі залишається актуальною для подальших досліджень та потребує удосконалення нормативно-правового регулювання у контексті сучасних реалій.

Розробка нових та вдосконалення існуючих процедур застосування заходів забезпечення кримінального провадження, як інструментарію не тільки ефективного досудового розслідування, а і механізмів забезпечення приватних інтересів кожного, до кого вони можуть бути застосовані є надзвичайно важливою задачею становлення правової держави.

Про актуальність як теми так і роботи в цілому свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах

науково-дослідної теми Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів в державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773), та загально-кафедральної теми кафедри кримінального процесу: «Охорона та захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження» (державний реєстраційний номер 0121U109271). Обраний напрям відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Викладені у роботі наукові положення та висновки є переважно обґрунтованими, аргументованими та переконливими.

Слід з особливою похвалою відзначити ґрунтовну та всебічну методологічну основу дослідження, що ґрунтується на гармонійному поєднанні загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Цей комплексний підхід забезпечив не лише логічну стрункість та повноту дослідження, але й зорієнтованість його результатів на практичне застосування.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням щодо сутності та процесуальних форм прояву ініціативності сторони захисту в рамках застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час кримінального провадження.

Сформульовані автором висновки за результати дисертаційного дослідження є важливими для теорії кримінальний процес та практики застосування його положень. В дослідженні сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування.

Аналіз законодавства та дослідження концептуальних положень, щодо обрання, зміна, скасування заходів забезпечення кримінального провадження

на стадії досудового розслідування за ініціативою сторони захисту, містять елементи наукової новизни, серед яких найважливішими, на думку рецензента, є наступні:

- сформульовано авторську дефініцію «ініціативність сторони захисту» у контексті обрання, зміни чи скасування ЗЗКП. Під цим поняттям запропоновано розуміти проактивну діяльність сторони захисту з використанням комплексу процесуальних засобів, способів реагування на правову дійсність у конкретному кримінальному провадженні в динаміці кримінальної процесуальної діяльності, шляхом тактичного використання відповідно до процесуальної ситуації наданих законом прав, з метою досягнення найбільш сприятливого та бажаного для підозрюваного результату та забезпечення ефективного захисту;

- виділено особливості застосування, зміни та скасування ЗЗКП в умовах воєнного стану, які впливають на реалізацію ініціативності сторони захисту: 1) врахування слідчим суддею як ризиків запровадження воєнного стану та збройної агресії в Україні; 2) обмеження ініціативності сторони захисту при обранні в окремих категоріях кримінальних проваджень тримання під вартою як безальтернативного запобіжного заходу; 3) обмеження ініціативності сторони захисту при вирішенні питання про скасування такого запобіжного заходу як тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період внаслідок неможливості відповідно до ст. 616 КПК України безпосереднього звернення до слідчого судді з відповідним клопотанням; 4) використання як форми прояву ініціативності сторони захисту звернення зі скаргою на бездіяльність прокурора при вирішенні питання про скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період; 5) виключність випадків розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів без участі підозрюваного та можливість ініціювання захисником подання клопотання до суду про такий розгляд за відсутності його підзахисного; 6) обмеження ініціативності сторони захисту внаслідок нерегульованості порядку прийняття рішення прокурором, керівником органу

прокуратури у випадку делегування йому повноважень слідчого судді; 7) непропорційність регулювання питань діяльності сторони обвинувачення та сторони захисту в умовах воєнного стану на стадії досудового розслідування внаслідок відсутності механізмів залучення та зміни захисника, у випадках, коли його участь об'єктивно унеможливлена внаслідок умов воєнного стану;

- удосконалено гарантії ознайомлення захисника зі змістом клопотання про обрання запобіжного заходу та з доданими до нього матеріалами не пізніше ніж за одну годину до початку судового розгляду.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація Гунченко Дар'ї Ігорівни «Обрання, зміна, скасування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування за ініціативою сторони захисту» є завершеною кваліфікаційно працею, характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, що забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право».

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у процесі вдосконалення норм Кримінального процесуального кодексу України, та стати підґрунтям подальших наукових досліджень інституту захисту в кримінальному процесі.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладені у трьох наукових працях, із яких: 2 – статті, в наукових фахових виданнях України в галузі юридичних наук, 1 – стаття в іноземному науковому виданні, 3 – тезах доповідей, виданих за результатами проведення міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій. Така кількість, обсяг і зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторці право

публічного захисту дисертації, адже основні положення, висновки і рекомендації пройшли належну апробацію.

Висновки дисертаційного дослідження відповідають поставленим завданням у межах визначеного об'єкта та предмета, включають розроблені автором теоретичні наукові положення, практичні рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Впевненість у науковій цінності даної роботи базується на ґрунтовній теоретичній та методологічній базі дослідження, що поєднується з глибоким критичним аналізом та узагальненням значного масиву праць вітчизняних та зарубіжних науковців.

Автором у ході дослідження використані актуальні статистичні дані, результати опитування 338 респондентів, серед яких 284 адвокатів та 54 помічників адвокатів, а також особистий практичний досвід здобувачки у сфері адвокатської діяльності, які вдало застосовані у роботі, .

Дане дослідження свідчить про глибоке володіння автором методологією та методикою наукового дослідження. Робота охоплює широкий спектр актуальних проблем та пропонує інноваційні підходи до їх вирішення. Автор демонструє ґрунтовну ерудицію та вміло веде полеміку, аргументовано обґрунтовуючи власні судження. Комплексний методологічний арсенал, застосований у роботі, дозволив автору системно дослідити предмет, досягти поставлених завдань та здобути вагомі наукові результати.

З глибокою повагою до кропіткої та високоякісної роботи дисертанта, а також визнаючи високий рівень дослідження, його актуальність та інноваційність підходів до вивчення обраної проблематики, вважаю за необхідне звернути увагу на певні аспекти, які потребують додаткового роз'яснення, а також на положення та висновки, що мають дискусійний характер або потребують глибшого обґрунтування під час публічного захисту.

1. В підрозділі 1.2 авторка зазначає що «...розуміючи специфіку провадження щодо обрання, зміни, скасування ЗЗКП, ми можемо говорити про огляд як процесуальну форму ініціативності захисника на даному етапі кримінального провадження лише у вигляді огляду речей та документів.». Таким чином складається враження про можливість проведення захисником огляду, як процесуальної дії, тотожної слідчим (розшуковим) діям, що не передбачено діючим законодавством. Зважаючи на це, під час публічного захисту необхідне уточнення позиції авторки щодо огляду як форми ініціативності захисника,

2. В підрозділі 2.1, авторка зазначає, що рішення щодо застосування кожного заходу забезпечення кримінального провадження, які не є запобіжними заходами, приймається слідчим суддею за наслідками судово-контрольного провадження за клопотанням прокурора або клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. В той же час аналізуючи кожен із зазначених заходів окремо, сама зазначає що такі заходи, як «виклик слідчим, прокурором, судовий виклик» та «тимчасове вилучення майна» не передбачають отримання дозволу слідчого судді. Зазначене потребує уточнення під час публічного захисту.

3. Розділ 3 непропорційний 1 та 2 розділам. Це стосується і наповнення, мається на увазі об'єм зазначеного матеріала, і структури, мається на увазі відсутність підрозділів у даному розділі. Такий підхід авторки дещо порушує архітектоніку роботи.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

Дисертація Гунченко Дар'ї Ігорівни «Обрання, зміна, скасування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування за ініціативою сторони захисту» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведеного

здобувачем дослідження, розв'язує важливе наукове завдання, та свідчить про належний рівень оволодіння Гунченко Д.І. методологією наукової діяльності.

Дисертація повною мірою відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – **Гунченко Дар'я Ігорівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

РЕЦЕНЗЕНТ:

**Кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ**

Дмитро ЛІСНІЧЕНКО